

Rubrica învățătorului

IDEEA UNITĂȚII ȘI CONTINUITĂȚII POPORULUI ROMÂN ÎN PREDAREA ISTORIEI LA CLASELE MICI

VASILE POPEANGĂ

Istoria patriei se studiază ca obiect independent în clasa a IV-a a ciclului primar. În clasele a II-a și a III-a elevii dobîndesc în cadrul lecțiilor de citire cunoștințe despre unele momente însemnate din istoria patriei. Din aceste lecții elevii asimilează cunoștințe despre strămoșii noștri, întemeierea voievodătelor, lupta antiotomană a poporului român, unirea celor trei țări române într-un singur stat în timpul lui Mihai Viteazul, participarea României la primul război mondial. Imaginea elevilor despre trecutul istoric al poporului nostru se conturează în clasa a IV-a prin predarea sistematică a cunoștințelor de istorie.

I. Sub *raport metodologic*, predarea cunoștințelor de istorie a patriei în clasele II—IV implică o succesiune logică de operații intelectuale: 1. selecția evenimentelor (faptelor) istorice, 2. evocarea evenimentelor în fața elevilor, 3. comentarea evenimentelor pentru a se distinge semnificațiile lor actuale și valoarea istorică, 4. raportarea evenimentelor la procese și permanențe istorice, 5. formarea unor sinteze comprehensive pentru reconstruirea trecutului.

1. Faptele istorice despre care le comunicăm elevilor informații în cursul lecțiilor sînt bogate, complexe în cauzalitatea care le-a determinat și în urmările lor. Din această abundență de evenimente istorice reținem pe cele mai semnificative pentru devenirea istorică a poporului român. În funcție de criterii istorice — valoarea evenimentului respectiv, rolul său în dezvoltarea societății românești — și pedagogice — resurse educative, accesibilitate — se face o selecție a evenimentelor istorice atunci cînd se elaborează programa școlară și manualul. Acestea sînt principalele surse informaționale pentru elevi. În actul viu al predării, învățătorul, ca și profesorul de istorie, în clasele gimnaziale și liceale, nu rămîne la volumul conturat de aceste surse. Atunci cînd consideră eficient sub raport educativ, el introduce în structura lecției informații și despre alte evenimente, în special date despre fapte istorice petrecute pe plan județean sau local. Fiecare localitate de pe teritoriul patriei noastre își are istoria ei. Din trecutul localității respective, al școlii chiar, putem selecționa evenimente mai însemnate pe care le prezentăm elevilor cu un dublu scop educativ: să le cultivăm sentimentul de dragoste față de ținutul natal și să asigurăm accesibilitatea explicației prin cunoașterea locală a unor evenimente istorice. Marile evenimente și procese istorice care s-au petrecut pe teritoriul patriei noastre au lăsat urme în fiecare colț al pămîntului românesc. Să ne gîndim la lupta pentru realizarea unității naționale, anul revoluționar 1848, războiul pentru independență. Evenimentele locale despre care vom comunica elevilor informații îndeplinesc în lecții funcția pedagogică de a exemplifica generalul și de a asigura înțelegerea lui de către elevi. Selecția unor evenimente istorice din trecutul nostru bogat devine în lecții

un aspect al actului de creație pedagogică la care trebuie să aspirăm și să-l realizăm în predare.

2. Evocarea cu patos a evenimentelor istorice selecționate dintr-un trecut trepidant este principala sursă de dezvoltare a afectivității elevilor și a sentimentului lor de admirație față de trecutul nostru istoric. Un eveniment revelator în istoria națională, plin de semnificații axiologice în câmpul istoriei, devine revelator în conștiința elevilor prin cuvântul învățătorului lor.

3. Comentarea evenimentelor istorice se face pentru a se distinge semnificațiile lor actuale, pentru a le înțelege cauzele și pentru a desprinde din ele modele de comportament pentru viitor. Eficiența educativă a comentariului sporește dacă el se realizează în cooperare cu elevii. Interpretarea istorică a evenimentului vizează înțelegerea de către elevi a cauzelor care l-au determinat, a urmărilor pe care le-a provocat și a semnificațiilor pe care le prezintă. Ne vom referi la lecția „Revoluția din 1848 din Transilvania“, în cadrul căreia li se arată elevilor că la marea adunare de pe Cîmpia Libertății de la Blaj au participat peste 40.000 de oameni, care s-au adunat sub steagul tricolor românesc și au strigat cu putere „Vrem să ne unim cu Țara!“ . Comentarea semnificației adunării de pe Cîmpia Libertății se va face cu ajutorul clasei, căreia i se vor adresa întrebările : Ce simboliza steagul tricolor pe Cîmpia Libertății de la Blaj în 1848 ? Ce doreau cei peste 40.000 de țărani, meseriași și intelectuali atunci când au strigat „Vrem să ne unim cu Țara“ ? Care era dorința pe care o nutreau românii din cele trei țări române ? În concluzia lecției se va accentua că poporul român nutrea în mod fierbinte dorința de a se uni într-un singur stat.

4. Raportarea evenimentelor la procese și permanențe istorice este necesară pentru a se forma la elevi o viziune de ansamblu a trecutului patriei și pentru a se integra evenimentele istorice particulare în contextul lor național și universal. Reconstituirea devenirii istorice a națiunii române, inclusă ca element programatic în *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism*, are ca scop nu numai prezentarea *dinamicii schimbărilor* prin care a trecut poporul român de la nașterea sa pînă la construcția creatoare a socialismului, ci și relevarea marilor constanțe, a *permanențelor istorice* și a *coordonatelor fundamentale ale istoriei românilor*. Logica istoriei ne obligă să subliniem în lecții *dinamica schimbării* și *coordonatele transformărilor*, adică elementele permanente, cu caracter de generalitate, care se desprind din schimbările survenite pe teritoriul patriei. Dacă procedăm astfel, lecțiile de istorie nu sînt un bilanț de fapte istorice, ci o interpretare retrospectivă făcută pentru a descoperi continuitatea poporului român în spațiul în care s-a născut, patriotismul și umanitatea sa, lupta pentru libertate și progres a generațiilor trecute.

5. Reconstituirea ansamblurilor, a marilor procese istorice care s-au petrecut în devenirea istorică a poporului român se realizează prin formarea unor sinteze, a unor idei cu caracter de generalitate. Evenimentele istorice se corelează între ele datorită interdependențelor cauzale de timp și spațiu și dau naștere unor ample procese istorice, în a căror structură și devenire se pot distinge elemente de generalitate. Aceste elemente cu caracter de generalitate, pe care N. Iorga le-a denumit *permanențe istorice* arată sensul dezvoltării procesului și dau perspectiva de ansamblu a devenirii istorice a unei comunități umane. Analiza fenomenelor istorice care s-au petrecut pe teritoriul patriei noastre, respec-

tînd conexiunea dintre ele, corelația dintre diferite fenomene pe fondul general al succesiunii temporale, ne ajută să surprindem marile procese ale istoriei naționale, cum sînt : *Formarea poporului român și continuitatea sa istorică pe teritoriul pe care s-a format ; Procesul istoric de realizare a unității naționale a poporului român ; Lupta românilor în decursul istoriei pentru libertate și independență națională ; Lupta maselor populare pentru libertate și dreptate socială*. Unele idei cu caracter de generalitate istorică reflectă trăsături generale și specifice ale personalității colective a poporului român și ale culturii și civilizației sale, ca de exemplu : *Spiritul de pace manifestat de poporul român în relațiile cu vecinii săi ; Contribuția creatoare a poporului român la cultura și civilizația omenirii*. Se observă din formularea acestor teme preocuparea de a reconstitui procesele istorice prin aspectele lor generale manifestate în istoria noastră. Analiza se va realiza printr-o îmbinare a dimensiunilor sincronice și diacronice ale procesului istoric, pentru a surprinde sensurile evoluției lui.¹

II. *Metodica formării ideilor generale*. Logica istoriei ca știință ne obligă la un demers metodologic menit să releve totalitățile, ansamblurile, elementele permanente cu caracter de generalitate care se desprind din multitudinea și varietatea schimbărilor istorice petrecute pe teritoriul patriei noastre. Formarea ideilor generale se bazează însă și pe o logică pedagogică, impusă de specificul actului educativ. Geneză și evoluția unui proces istoric ne impune să adoptăm o perspectivă diacronică asupra istoriei, iar sub raport pedagogic să operăm cu sinteze care să-i ajute pe elevi să înțeleagă schimbările survenite în decursul istoriei poporului român și coordonatele fundamentale pe care ele s-au petrecut. Sub raport metodic, ideile generale alcătuiesc elementele fundamentale ale volumului de cunoștințe pe care elevii le asimilează în lecțiile de istorie a patriei. Ideea unității și continuității poporului român constituie una din structurile fundamentale ale edificiului cognitiv pe care-l construim prin lecții. Pentru a axa cunoștințele de istorie asimilate de elevi în jurul acestei idei fundamentale a istoriei noastre, nu este suficientă o lecție recapitulativă cu această temă, ci o predare orientată în această direcție. Lecția de sinteză cu această temă va avea funcția unei organizări metodice a cunoștințelor asimilate de elevi despre procesul realizării unității naționale. Dintre procedeele metodice care vor facilita orientarea actului predării cunoștințelor de istorie în clasele ciclului primar în această direcție reținem pe următoarele : 1. determinarea în cadrul lecțiilor a factorilor unității și continuității poporului român ; 2. stabilirea de corelații integrative între evenimentele istorice petrecute pe teritoriul patriei și procesul realizării unității naționale a românilor ; 3. utilizarea unor mijloace auxiliare — documente istorice, literatură, film, diafilm, exponate muzeale etc. Ponderea acestor procedee în structura metodică a lecției va fi stabilită în funcție de conținutul ei, de volumul de cunoștințe predat și de scopul urmărit.

1. Unitatea milenară a poporului nostru a fost determinată de factori obiectivi care au acționat asupra vieții poporului român, închegîndu-i unitatea și afirmînd-o în acțiuni de răsunet istoric universal. Originea comună daco-romană, limba unitară vorbită de toți românii, civilizația și cultura pe care le-au creat și aspirațiile de făurire a unui stat național unitar, de independență și libertate

¹ Vezi P. Nicheștelea, „Structură” și „metodă structurală” în istorie, în „Era socialistă”, anul LX, 15/1975, p. 52.

națională au cimentat unitatea poporului nostru. Această unitate s-a bazat pe permanența vieții trăită în același spațiu geografic în care s-a format, pe care l-a apărut cu prețul a nenumărate jertfe și în cadrul căruia a creat o civilizație și o cultură cu caracter de originalitate și profund umanism. Cum vom proceda în lecții pentru a releva factorii unității naționale ?

În clasele II—III reținem unele cunoștințe de istorie din lecțiile de citire. Astfel, în lecția „Legenda lui Negru Vodă”, elevilor li se arată că, în urmă cu multe sute de ani, românii nu trăiau cu toții la un loc, ci erau despărțiți în mai multe țărișoare. Negru Vodă a unit pe românii din unele mici țărișoare și a întemeiat una mai mare numită Țara Românească. În clasa a III-a, în lecția „Războaiele lui Traian și Decebal”, avem posibilitatea de a le arăta elevilor că românii sînt urmași ai dacilor și romanilor, au deci o origine comună. În timpul unei îndelungate stăpîniri a Daciei, băștinașii au învățat limba romanilor și astfel s-a format limba română, frumoasă și melodioasă, și pe care au vorbit-o înaintașii noștri. Se subliniază în această lecție că, avînd aceeași origine și vorbind aceeași limbă, românii erau ca frații, alcătuiau o mare familie, poporul român. Din cauza vitregiei vremurilor istorice însă, ei trăiau despărțiți în trei țări române. În înțelegerea copiilor apare firească dorința de unire a românilor de îndată ce ei aveau aceeași origine și vorbeau aceeași limbă.

În clasa a IV-a, în predarea lecției „Formarea poporului român și a limbii române” vom sublinia că românii au origine comună : sînt urmașii daco-romanilor, vorbesc toți aceeași limbă și s-au născut și au trăit pe teritoriul pe care îl locuim și noi azi. Manualul de clasa a IV-a² ne ajută să facem aceste precizări. Predarea istoriei patriei în perspectiva formării unor sinteze comprehensive obligă pe învățător sau profesor să depășească stadiul comunicării de informații și să-i angajeze pe elevi în discuții cu ajutorul unor întrebări menite să ducă la înțelegerea fenomenului unității poporului român. Iată succesiunea acestor întrebări : Care au fost strămoșii poporului român ? ; Pe ce teritoriu s-a format poporul român ? ; Cum s-a format limba română ? ; De ce limba română este o limbă romanică ? ; După retragerea stăpînirii romane cine a stat o vreme pe teritoriul patriei noastre ? Ce s-a întîmplat cu popoarele năvălitoare ? ; Dar cu poporul român ? Așa s-a format poporul român și el a rămas statornic pe pămîntul unde s-a născut. Gîndiți-vă la formarea poporului nostru : ce au comun toți românii ? (aceiași strămoși și aceeași limbă). Ce importanță prezintă faptul că românii au o origine comună, aceeași limbă și au locuit în mod statornic pe același teritoriu ? (Românii au fost un popor unitar). Ce-a contribuit deci la unitatea poporului nostru ? (originea comună, limba unitară și comună, statornica așezare pe meleagurile de azi).

Continuitatea românilor în aria geografică în care s-au format va fi subliniată în continuare în lecția „Cele dintîi cnezate și voievodate românești”. În această lecție vor fi relevate alte trăsături ale vieții românilor : ei duceau o viață stabilă și organizată de agricultori și crescători de vite. Cîteva întrebări adresate clasei în fixarea cunoștințelor vor ajuta pe elevi să înțeleagă continuitatea vieții românilor pe teritoriul în care s-au format. Dialogul purtat cu clasa ar putea avea următoarea desfășurare : Ce putem spune despre viața populației

² Referirile se fac la manualul utilizat în ultimii ani școlari : Dumitru Almaș și Eleonora Fotescu, *Istoria patriei*, E.D.P., 1975.

care a întemeiat primele cnezate și voievodate românești ? ; Care era ocupația acelor oameni ? (agricultori și păstori) ; Ce fel de viață duceau ei ? (stabilă, fixată locului) ; De unde reiese caracterul acesta de viață stabilă și fixată locului ? (din ocupație, din construirea de cetăți, din organizarea vieții) ; De unde mai avem vesti despre viața organizată a românilor ? (din cronicile străine) ; Ce putem deci afirma despre viața poporului român în timpul popoarelor migratoare ? ; În ce părți locuite de români au fost organizate voievodate ? ; Când au fost organizate aceste voievodate ? Cu ajutorul elevilor se formulează concluzia că viața poporului român a avut un caracter stabil și organizat în timpul năvălirii popoarelor migratoare, poporul continuându-și viața pe același teritoriu pe care s-a format.

Ideea unității poporului român se poate sublinia pregnant după predarea lecției „Întemeierea Moldovei“. Venind din Maramureș, Bogdan a întemeiat un nou stat independent : Moldova. La sfârșitul lecției este necesar să se stabilească legături între cunoștințele asimilate de elevi în lecțiile despre cele dintii cnezate și voievodate românești. Corelația se poate stabili cu ajutorul întrebărilor : Câte voievodate întâlnim pe teritoriul locuit de români ? ; Care sînt cele trei voievodate ? ; Cine locuia în cele trei voievodate ? ; Cum vă explicați că deși în cele trei voievodate era unul și același popor — poporul român — cele trei țări nu s-au putut uni de la început într-o singură țară mai mare și mai puternică ? Ce dorință au păstrat românii în sufletul lor ? (dorința de a se uni ; românul să se unească cu românul).

Rolul culturii în făurirea unității naționale a românilor va fi subliniat în alte lecții. Astfel, în lecția „Țara Românească și Moldova în vremea lui Matei Basarab și Vasile Lupu“ se vor sublinia cîteva idei : în toate trei provinciile românești se tipăresc cărți care circulă dintr-o parte în alta, cronicarii Grigore Ureche și Miron Costin au arătat că moldovenii, transilvănenii și muntenii sînt frați, deci alcătuiesc același popor. În lecția „Viața poporului român în secolul al XVIII-lea“ se va releva un alt fapt : ideea că românii din Moldova, Transilvania și „Țara Românească au aceeași origine și alcătuiesc o unitate a fost afirmată de un învățat transilvănean : Gheorghe Șincai, în opera sa „Cronica Românilor“. De asemenea, în cadrul lecției „Revoluția din 1848 din Transilvania“, se va arăta că revoluționarii înflăcărați și cărturari vestiți din Moldova și Țara Românească, dintre care se distinge figura luminoasă a lui N. Bălcescu, au venit în Transilvania, participînd la revoluția din această provincie românească. Legăturile culturale dintre românii din cele trei țări românești vor deveni mai intense după revoluția de la 1848, pregătind spiritele pentru realizarea unirii lor într-un singur stat.

2. Istoria selecționează din trecutul patriei faptele pe care le prezintă elevilor, însă numai explicarea lor nu este suficientă pentru înțelegerea evoluției istorice a poporului român. Este necesară corelarea evenimentelor istorice și integrarea lor într-o viziune de ansamblu asupra istoriei noastre. Înțelegerea luptei statornice a românilor pentru realizarea unității lor naționale se va realiza mult mai ușor dacă vom raporta evenimentele istorice semnificative în această direcție la procesul făuririi statului național unitar. La sfârșitul cursului, într-o lecție de sinteză cu tema : „Lupta românilor în decursul veacurilor pentru realizarea statului național unitar“ se vor sistematiza cunoștințele și se va crea imaginea de ansamblu a acestui proces istoric încheiat prin unirea Transilvaniei

cu România. Analiza procesului trebuie făcută dintr-o perspectivă sincronică și diacronică pentru a arăta simultaneitatea structurilor culturale și a aspirațiilor de unire la românii din cele trei țări române dar și întruchiparea ideii în diferite momente istorice și realizarea ei. În analiza procesului se va sublinia statornicia aspirațiilor de unire ale românilor și lupta dusă de numeroase generații pentru înfăptuirea lor. Așa după cum se subliniază în Programul Partidului Comunist Român, „Unirea Transilvaniei cu România a constituit înfăptuirea firească a năzuinței seculare de unitate a poporului nostru, a visului pentru care au luptat și s-au jertfit nenumărate generații de înaintași, împlinirea unei necesități obiective a însăși dezvoltării istorice.”³

În această perspectivă a unității naționale, evenimentele istorice analizate în clasă cu elevii dobîndesc alte semnificații educative. În luptele purtate împotriva turcilor la Belgrad, oștile din Moldova și Țara Românească au luptat alături de cele din Transilvania sub conducerea lui Iancu de Hunedoara pentru a pune stavilă penetrației otomane în centrul Europei. În acest moment istoric asistăm la unirea oștilor române sub același conducător. Datorită vitejiei ostașilor săi, Iancu de Hunedoara a reușit să pună stavilă înaintării otomane. Se confirmă astfel adevărul unei aserțiuni populare : unirea face puterea.

Elevilor din clasa a IV-a le-au fost comunicate informații despre diferite evenimente istorice care atestă unitatea și continuitatea românilor în cele trei țări române. În lecția „Unirea țărilor române în timpul lui Mihai Viteazul”, li se vor preda elevilor cunoștințe despre actul realizării primului stat unitar al românilor. În discuțiile care se vor purta cu clasa în încheierea lecției, se vor sublinia două aspecte principale. În primul rînd, actul unirii a fost o necesitate obiectivă, care a corespuns năzuinței poporului de a se uni pentru a-și apăra cu forțe unite independența țării. În al doilea rînd, se va deschide o perspectivă asupra lecțiilor următoare care vor fi predate, arătîndu-le elevilor că unirea realizată la 1600 n-a putut fi păstrată decît puțin timp, dar *ideea unirii a stăpînit în continuare conștiința poporului român*. Poziția imperiilor străine față de noul stat român unitar a dus la dispariția lui. „Dar ideea unirii țărilor românești, idealurile formării unui stat puternic pe meleagurile Daciei — afirmă tovarășul Nicolae Ceaușescu evocînd figura lui Mihai Viteazul — nu au putut fi ucise niciodată, pentru că ele sînt adînc împlîntate în înseși sîngele, în conștiința și spiritul întregului nostru popor.”⁴

La ideea unității naționale vor fi raportate alte evenimente istorice studiate de elevi. În lecția „1848 — o singură revoluție în cele trei țări române” ideea unității naționale va fi relevată printr-un dialog purtat cu clasa. Sugerăm următoarea desfășurare a discuțiilor : Care era situația țărilor române în preajma anului 1848 ? ; Ce dorințe manifestau românii ? ; Care au fost țelurile urmărite de revoluționarii de la 1848 în toate trei țările române ? ; Arătați cum s-a manifestat ideea unității naționale în cele trei țări române ? De la concluziile formulate în această lecție se va porni în predarea lecției „Unirea Moldovei cu Țara Românească”, subliniindu-se că după 1848 idealul unirii a stăpînit conștiințele

³ Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, E.P., 1975, p. 38.

⁴ Nicolae, Ceaușescu, *Cuvîntare la grandioasa adunare populară consacrată împlinirii a 375 de ani de la prima unire politică a țărilor române și sărbătorire a orașului bimilenar*, E.P., 1975, p. 10.

românești. Poporul român a dorit unirea Moldovei cu Țara Românească într-un singur stat și nici sultanul, nici împăratul Austriei n-au putut să zădărnicească actul Unirii. Cu ajutorul câtorva întrebări de fixare se va deschide perspectiva asupra următoarelor lecții : Ce act istoric a fost săvârșit la 24 ianuarie 1859 ? ; Cine a fost în primele rânduri ale luptei pentru realizarea unirii celor două țări ? ; Ce țară românească rămânea încă despărțită ? Transilvania rămânea încă despărțită și lupta pentru unirea românilor într-o singură patrie va continua.

Aplicînd același principiu al stabilirii de corelații interdisciplinare, în lecțiile următoare se pot stabili legături între alte evenimente istorice și procesul amplu al făuririi unității naționale. Astfel, în lecția „Războiul pentru independență“ se va preciza că în bătăliile de la Plevna au luptat în rândurile armatei române tineri voluntari din Transilvania și Bucovina. Participarea lor este semnificativă pentru unitatea pe care românii o manifestau într-un moment de luptă. Cucerirea independenței a stimulat lupta pentru desăvîrșirea unității politice a românilor prin unirea Transilvaniei cu vechea Românie.

Ideea unirii Transilvaniei cu România va sta la baza lecțiilor „Participarea României la primul război mondial“ și „Unirea Transilvaniei cu România“. În aceste lecții vor fi reliefate următoarele idei : Hotărîrea de a elibera provinciile românești care se mai aflau sub stăpînirea străină a înșuflețit pe ostașii români și Unirea Transilvaniei cu România a fost hotărîtă de delegații poporului, care s-au adunat la Alba-Iulia la 1 decembrie 1918. La această adunare au participat peste 100.000 de români. La actul unirii Transilvaniei cu România au aderat maghiarii și germanii din Transilvania. Actul unirii de la 1 decembrie 1918 reprezintă făurirea statului unitar național România. Unirea este încununarea luptei de veacuri a poporului român și un îndemn la muncă hotărîtă pentru progresul patriei întregite.

O privire de ansamblu asupra procesului de făurire a unității naționale și a continuității poporului român se poate realiza într-o lecție de recapitulare finală, a cărei structură poate fi următoarea :

Tema : „*Lupta românilor în decursul veacurilor pentru realizarea statului național unitar*“.

Scop : sistematizarea cunoștințelor elevilor despre lupta dusă de popor pentru făurirea unirii, cultivarea sentimentului de dragoste și de admirație față de generațiile care prin brațul, mintea și sufletul lor au făurit România întregită ; dezvoltarea hotărîrii de a învăța și munci pentru progresul patriei noastre socialiste.

Desfășurarea lecției. La sfîrșitul orei trecute de istorie am fixat lecțiile din care să vă pregătiți pentru astăzi. Ce temă ne-am propus să dezbatem ? Notarea temei pe tablă.

Pe baza discuțiilor cu clasa va fi redactat următorul plan care va fi scris pe tablă :

1. Formarea poporului român și a limbii române.
 - precizarea originii daco-romane a poporului român și a limbii române ;
 - determinarea teritoriului pe care s-a format poporul român.
2. Ce factori au contribuit la unitatea poporului și la continuarea vieții lui în teritoriul în care s-a format ?
 - originea comună a românilor. Ideea originii lor ;

- Limba unitară vorbită de tot poporul. (Recitarea poeziei „Limba românească“ de G. Sion) ;
 - cultura română unitară în cele două părți ale Carpaților ;
 - legăturile permanente dintre românii din cele trei țări. Se vor aminti trecerile dintr-o parte în alta a Carpaților, întemeierea Moldovei de către Bogdan, conducerea oștilor române de către Iancu de Hunedoara în lupta de la Belgrad, caracterul unitar al revoluției de la 1848 în cele trei țări române, participarea unor tineri din Transilvania și Bucovina la războiul pentru independență.
3. Momentele principale ale luptei românilor pentru făurirea statului național unitar.
- Unirea țărilor române în timpul lui Mihai Viteazul. Importanța actului unirii de la 1600.
 - Unirea Moldovei cu Țara Românească la 24 ianuarie 1859. Dezvoltarea României și cucerirea independenței de stat.
 - Unirea Transilvaniei cu România la 1 decembrie 1918.
Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia. Proclamația Unirii. Lectură „Cum s-a făcut România Mare în Ardeal“ de A. Lupeanu-Meliu. Textul la Miron Constantinescu și Șt. Pascu (sub redacția) „Desăvârșirea unificării statului național român. Unirea Transilvaniei cu vechea Românie“, Editura Academiei, 1968, p. 413—414.
 - Însemnătatea Unirii din 1918.
4. Concluzii. Românii au constituit un popor unitar care și-a continuat viața pe același teritoriu deși erau împărțiți în trei țări. Dorința de unire într-un singur stat unitar a fost vie în sufletul românilor în decursul istoriei. Statul român unitar s-a format prin lupta și jertfa românilor de pretutindeni.
- III. Manualul de istoria patriei pentru clasa a IV-a are o fericită structură datorită lecturilor literare pe care le conține și care contribuie la înțelegerea mai clară de către elevi a unor evenimente istorice și la educația lor patriotică. Folosind puterea de pătrundere în suflute a literaturii, învățătorul poate utiliza mici legende sau povestiri pentru a forma reprezentările elevilor despre un eveniment istoric sau pentru a le ușura înțelegerea luptei pe care au desfășurat-o românii pentru realizarea unității naționale. După lectura bucății „Surghiunul poetului Vasile Alecsandri“, se va arăta că după înăbușirea revoluției de la 1848 din Moldova, unii dintre fruntașii ei s-au îndreptat spre Transilvania. Se va discuta cu elevii asupra semnificațiilor pe care le prezintă fenomenul : unitatea românilor din cele trei țări române și caracterul unitar al revoluției de la 1848. Aceeași idee a unității românilor se reține și din lectura bucății „Cântecul revoluționarilor“. Întrucât în această povestire se vorbește de poezia „Răsunetu“ a lui A. Mureșanu, învățătorul va citi în ora respectivă sau într-o oră de lectură întreaga poezie, remarcând caracterul ei avântat și puternicele sentimente patriotice ale autorului. De asemenea, se vor evidenția marile aspirații naționale oglindite în poezie : ideea unirii românilor și a apărării libertății și demnității naționale. În lecția de sinteză putem recurge la un text care nu e în manual și în care s-ar evidenția unitatea poporului român. Ce frumos a prezentat în 1915, în conferințele pe care le ținea în anii neutralității României, Barbu Ștefănescu Delavrancea rolul munților Carpați în viața poporului român : „Carpații nu ne despart, ci ne întregesc... Carpații sînt osul de rezistență al nostru, șira spinării

care nu s-a încovoiat niciodată și nu se va rupe niciodată, decît cu cel din urmă om dintre noi.

România este patria noastră și a tuturor românilor de pretutindeni. E o singură ființă etnică. E România celor de demult și a celor mai de apoi. E patria celor dispăruți și a celor ce va să vie.”⁵ Lectura textului va fi făcută pentru a ilustra în mod mai clar pentru elevi că unitatea geomorfologică a spațiului carpato-danubian în care s-a format poporul român a contribuit la încheierea unității sale spirituale.

Imaginea proiectată a pătruns tot mai insistent în lecțiile de istorie, dovedindu-se o metodă utilă nu numai pentru a reda culoarea unei epoci, ci și pentru a spori eficiența lecției. Filmul istoric explicat cu atenție pentru a-i asigura accesibilitatea („Dacii“, „Mihai Viteazul“ etc.) devine o sursă de imagini viu colorate despre epocă și oameni. Din trusa de diafilme se pot alege diafilme adecvate temei, ca de exemplu „Adunarea de la Alba-Iulia de la 1 Decembrie 1918“. Cu ajutorul diafilmului, reprezentările istorice ale elevilor dobîndesc vivacitate și ca urmare înțelegerea unor evenimente sau procese istorice devine mai clară. Expozatele muzeale prezintă resurse educative mai ample prin contribuția pe care o aduc la reconstituirea unei epoci. Utilizarea imaginii și a documentului istoric în lecții ridică probleme specifice de metodică asupra cărora nu stăruim.

„Unitatea națională fu visarea iubită a voievozilor noștri cei viteji, a tuturor bărbaților noștri cei mari, care întrupară în sine individualitatea și cugetarea poporului, spre a o manifesta lumii. Pentru dînsa ei trăiră, munciră, suferiră și muriră.“ Așa scria Bălcescu în momentele cînd în previziunile sale vedea imaginea unei patrii unite și întregite. Cunoașterea acestor aspirații și a luptelor purtate pentru realizarea lor prezintă o valoare integrativă, contribuind la formarea tineretului în spiritul unui cald și înflăcărat sentiment de dragoste de patrie.

⁵ Textul integral în *Cîntare României*, antologie prefătată de C. G. Nicolescu, E.P.L., 1967, p. 334.